

Puffendorf. Sed longe probabilius est hunc consensum non requiri. Quod enim in omnibus retro sæculis habitum est ut validum et licitum, nunc haberi non potest ut nullum : porro in omnibus retro sæculis, imo et temporibus nostris, semper creditum est supremam auctoritatem, sive ab uno, sive a pluribus exerceatur, tales cessiones valide facere posse, et populos ita transmissos novo gubernio obedire teneri. Quemadmodum enim membrum amputare licet ut totum servetur corpus, ita et portionem regni cedere, ut majus vitetur malum, vel ut præstantius obtineatur bonum. Ergo, etc.

Alia iniri solent fœdera cum vicinis potestatibus, et dicuntur gallice *alliances*.

Publicæ hujus generis conventiones habent pro objecto, modo res jure gentium evidenter præscriptas ; v. g., mutua humanitatis, benevolentiæ, aequitatis, etc., officia, modo conditiones positivas legi naturali superadditas ; v. g., pactum mutuæ defensionis vel aggressionis contra aliam potestatem. Nullum est dubium quin talia fœdera inire liceat, et initis stare oporteat.

PUNCTUM TERTIUM. — De potestate justitiam exercendi, crimina atque delicta puniendi.

Suprema potestas id omne habere debet quod necessarium est ad regendam societatem sibi commissam. Porro scietatem sibi commissam prudenter regere non potest quin multa jubeat et multa prohibeat ; nam coercendæ sunt cupiditates, et homines avertendi sunt a virtio vel excitandi sunt ad virtutem ; cum autem impossibile sit hæc omnia jubere vel prohibere per mandata transitoria, ad singulas personas pro singulis circumstantiis directa, necesse est ut quædam statuantur regulæ quas omnes juxta conditionem suam, sequi debeant. Jam vero generales illæ regule dicuntur *leges*. Quid sit lex supra diximus, p. 476.

Duplex est objectum circa quod leges civiles versari possunt, scilicet, res jure naturali jam præscriptæ vel prohibitæ, et res ex natura sua indifferentes.

1º *Res jure naturali jam præscriptæ vel prohibitæ.* Cum

enim homines, vitiis obcæcati et cupiditatibus abrepti, legem naturalem sæpe non intelligent, aut intellectam non custodian, sapientis est auctoritatis efficaciora quærere media quibus errantes reducat, delinquentes corrigit, et æterna cuncti ordinis principia, quantum potest, tueatur. Necesse est ergo ut leges civiles præcipua saltem legis naturalis præcepta sanctione sua muniant, ea præcipientes quæ jam præcepta sunt, et ea vetantes quæ sunt prohibita ; v. g., homicidium, furtum, etc., sed tantum quatenus illæ præscriptiones vel prohibitiones, in suo ordine, bono societatis inserviunt, et quantum prævidetur illarum observationem premi et obtineri posse.

2º *Res ex natura sua indifferentes.* Nam sæpe necesse est ad bonum publicum ut res hujusmodi præcipiantur ; v. g., nonnullæ formalitates in solemnzi contractu ; vel prohibeantur, ut, v. g., actio deferendi arma, nisi sub tali conditione, aut iter faciendi sine attestatione, vulgo dicta, *passeport*, etc.

PUNCTUM QUARTUM. — De potestate justitiam exercendi, crimina atque delicta puniendi.

Attentis variis hominum judiciis circa eadem objecta, et variis animarum ac voluntatum dispositionibus, impossibile est multas non exorturas esse dissensiones, quæ perpetuae forent, et innumera generarent mala, nisi ab aliquo tribunali supremo definirentur : illas autem definire, est justitiam exercere, id est, assignare ex qua parte stet justitia : porro sola auctoritas suprema cunctas dissensiones ultima sententia definire potest per se vel per delegatos suos.

Ad bonam reipublicæ administrationem requiritur ut justitia sit fortis, vi insuperabili armata, et sententias suas ad completam executionem efficaciter conducere valeat ; alioquin leges vanæ et illusoria essent, ac proinde finem suum attingere non possent. Sola vis autem sufficiens, sunt milites jugiter armati, ad jussum principis vel magistratum obtemperantes, qui delinquentes apprehen-

dant et ad officia sua implenda compellant. Verum hæc adhuc non sufficiunt : requiritur insuper ut convenientibus poenis leges sanciantur ; multi namque sunt homines qui, seposito Dei timore, solo metu humano ad servandas leges determinari possunt : atqui metu humano cohiberi non possent si nullis poenis sancirentur leges. Necesse est igitur ut, instituendo leges humanas, congruae simul decernantur poenæ delinquentibus infligendæ, quibus contineatur multitudo.

Pauca nobis dicenda sunt 1º de poenis in genere ; 2º de poena mortis in specie, et 3º de delictis et criminibus puniendis.

De poenis in genere.

Pœna in genere est malum a superiore ob culpam illatum. Dicitur 1º *malum*, quia alioquin non esset pœna nec sanctio legis. Dicitur 2º *a superiore illatum* ; malum enim a privato quacumque de causa illatum, haberi non potest ut sanctio legis. Dicitur 3º *ob culpam*, quia si ob alium finem inferretur ; v. g., si dux exercitus jubeat ut milites in evidens periculum se conjiciant ad capiendam urbem, hoc non habetur ut pœna.

Pœnæ infligi non possunt præcise ut reus patiatur ; tunc enim esset barbaries evidenter illicita. Semper igitur aliquis intendi debet finis honestus, nempe, 1º emendatio ipsius rei ; sic patres corrigunt filios ut a vitiis eos avertant ; vel 2º utilitas personæ læsæ, scilicet, ut damnum illatum resarciatur, aut ne aliud inferatur ; vel 3º bonum publicum, videlicet, ut malefactores perterriti a malo abstineant, ne similem pœnam et ipsi luendum habeant.

Pro sapienti administratione justitiae in regno, necesse est ut pœnæ singulis delictorum et criminum speciebus proportionatae, quantum fieri potest, legibus ipsis statuantur ; expedit enim ut in materia tanti momenti stabiles sint regulæ quas judices sequi teneantur, et nihil remaneat arbitrarium. Legislatores crimina speculative tantum considerant, cupiditatibus non exagitantur ; omnia seria

attentione et maturo examine perpendunt ; judices, e contra, reum coram oculis habent testes, et advocatos audiunt, adstantes vident, desolatione familie commoventur, precibus sollicitantur, etc. Ergo timendum esset ne a stricta justitia sæpe recederent. Aliunde nulla daretur uniformitas inter varia tribunalia, ut patet ; contra vero ubi singulæ pœnæ legibus ipsis decernuntur, eadem ubique est regula. Ergo, etc.

De pœna mortis.

Quamvis supponat Rousseau, et probet, *Contrat social*, l. III, ch. 5, malefactores ad supplicium mortis damnari posse, paulo post in eodem capite contrarium dicere videatur ; hæc sunt ipsius verba : *Il n'y a point de méchant qu'on ne peut rendre bon à quelque chose. On n'a droit de faire mourir, même pour exemple, que celui qu'on ne peut conserver sans danger.*

Nonnulli recentes *philanthropi*, ulterius progradientes, affirmaverunt malefactores diversis pœnarum generibus affligi posse, nunquam vero morte plecti debere, quia alio modo emendari vel contineri possunt.

PROPOSITIO.

Suprema auctoritas pœnam mortis contra malefactores decernere potest.

Prob. 1º Scriptura sacra. Rom. XIII, 4 : Si malum feceris, time ; non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindicta in iram ei qui malum agit. Hæc autem verba de potestate inferendi mortem semper intellecta sunt. Ergo 1º, etc.

Prob. 2º ratione. 1º Quod apud omnes gentes semper fuit in usu et habitum est ut licitum, nunc temere damnaretur ut illicitum : atqui semper fuit in usu et creditum est apud omnes gentes licere pœnam mortis contra malefactores decernere. Ergo, etc.

2º Omnis pars ordinatur ad totum, illaque cedere debet : sic membrum vitiatum corporis humani amputare licet ut ipsum corpus servetur. Porro singuli homines

sunt relative ad corpus politicum sicut membra relative ad corpus humanum : ergo suprema auctoritas conservationi totius corporis invigilans, malefactores illi nocentes aut nocere tentantes, rescare et morte plectere potest.

3º In bello legitime suscepto, licet, juxta omnes, adversarios vulnerare, mutilare et occidere, quia id conservatio vel dignitas corporis politici exigit : ergo, a pari, malefactores privatos reipublicæ vere nocentes aut nocere volentes occidere licet. Vide Grotium, lib. II, c. 20, n. 8 et seq.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1º. Alio modo semper contineri et a malo inferendo prohiberi possunt malefactores : ergo eos occidere non licet.

R. Nego conseq. Bonum enim publicum non tantum exigit ut malefactores a novo malo inferendo prohibeantur, sed insuper ut cæteri homines salutari severitatis exemplo terreatur : atqui poenam morte mitioribus cæteri homines sufficienter non terrorentur. Sæpe enim nunc gaudent atrociora patrare crimina, quamvis sciant probrosam mortem sibi deprehensis imminere ; quid ergo facerent, si talem poenam non formidarent ?

Obj. 2º. Quod malum est in se, fieri non potest licitum etiam ob bonum finem : atqui malum est in se aliquem voluntarie occidere. Ergo, etc.

R. Dist. min. Malum est in se occidere innocentem, *conc.*, occidere nocentem, *nego min.* Evidem voluntarie occidere innocentem, est quid malum in se ; nulla enim excogitari potest ratio cur illud licite fieri posset, ne qui-dem ob totius societatis conservationem, quia non facienda sunt mala ut eveniant bona. Verum occidere nocentem, non est quid malum in se. Seipsum enim vel patriam defendere, est quid valde bonum ; hinc bellum justum inire, injustum aggressorem occidere licet, ut ostendimus. Porro suprema auctoritas societatem defendit, quando malefactores morte plectendos esse decernit. Ergo, etc.

Ut igitur mors contra malefactores juste decernatur, duo requiruntur, nempe, auctoritas suprema et causa sufficiens.

1º *Auctoritas suprema.* Vel enim sola auctoritas suprema per se vel per suos delegatos poenam mortis juste decernere potest, vel privati homines eam juste decernere possunt : atqui posterius admitti non potest : 1º quia poena mortis infligi non potest, nisi ob conservationem corporis politici seu societatis ; privati autem curam societatis non habent ; 2º quia timendum esset ne privati deciperentur, aut cupiditatibus potius quam justitiae servirent ; 3º quia nulla esset securitas in mundo, et quotidiana circumquaque viderentur homicidia. Ergo, etc.

2º *Requiritur causa sufficiens.* Certum est enim aliquam proportionem inter poenam et delictum dari oportere : mors autem maximum est malum hominis ; ergo decerni non debet nisi pro gravissimis delictis, et quando bonum publicum exigit ut inferatur. Supremæ auctoritatis est judicare an causa sit sufficiens, nec ne. Non præcise consideratur natura delicti vel criminis, sed finis et consecutaria ejus in ordine ad conservationem societatis spectari debent. Unde nimiæ severitatis non facile arguenda sunt leges militares, quæ pro delictis apparerent levibus poenam mortis decernunt ; ad conservationem enim disciplinæ militaris judicantur necessariae.

Grotius, in loco modo citato, expresse docet strictum dari præceptum legis naturalis concedendi damnatis ad mortem tempus sufficiens ut ante supplicium dolere, pre-cibus et, si fieri possit, religionis auxiliis, misericordiam apud Deum consequi valeant. Qui vero ad meliores fruges redire nolunt, nihilominus hora determinata supplicio affici possunt : si enim æternaliter pereant, hoc sibi metipsis imputare debent.

Ex dictis patet poenas morte inferiores; v. g., exsilium, carcerem, bonorum spoliationem, etc., a suprema auctoritate juste decerni posse ; qui enim potest majus, potest et minus in eodem genere.

Pœna autem confiscationis bonorum abolita est art. 66

Chartæ a Ludovico XVIII conditæ et solemniter promulgatae die 5 junii 1814. Eadem dispositio fuit renovata in Charta die 7 augusti 1830, art. 8, 9 et 57, anno 1848, in nova Constitutione institutioni reipublicæ accommodata, art. 12, et conservata sub regimine imperiali.

Cum judices auctoritatem tantum delegatam habeant, a severitate legum in applicanda pœna temperare nequeunt : toti esse debent ut crimen certissime noscant et non nisi reos pœnis afficiant. Si autem, diligentि inquisitione facta, dubium adhuc maneat, partem accusato faventem amplecti debent, quia melius est periculo reum absolvendi se exponere, quam periculo innocentem condemnandi ; attamen non exspectanda est certitudo absoluta, quæ in moralibus raro habetur, sed ea certitudo quæ ex judiciis virorum prudentium oritur et veram animi convictionem parit, quamvis contrarium forsitan sit verum, ut pluries accidit : sola enim hæc regula in moralibus admitti potest. Si autem judices aut cives jurati, qui vulgo dicuntur *jurés*, prudenter judicando errant, error ipsis non imputabitur.

Soliū auctoritas supremæ est gratiam reis juridice damnatis concedere, sive pœnam commutando, sive eam penitus condonando : hoc frequenter fieri non debet, et nunquam nisi ob motiva indulgentiam quasi sollicitantia, qualia sunt ignorantia, defectus experientiæ, obsequia magni momenti jam præstita aut in futurum præstanta, extraordinaria doloris signa, etc.

De criminibus et delictis puniendis.

Certum est omnia peccata ab auctoritate supraea pœnis affici non posse. Quæ enim auctoritas plenam haberet potestatem puniendi cuncta peccata superbiæ, ambitionis, avaritiæ, luxuriæ, detractionis, ingratitudinis? etc. Aliunde multa peccata sunt mere interna et soli Deo nota : ab ipso igitur solo puniri possunt.

Non expedit ut proportionatæ decernantur pœnæ contra quæque peccata exterius commissa, etiam gravissima et quæ facile probari possunt, tum quia minus directe

ad ruinam societatis tendunt, tum quia frequentiora sunt ut ad ea requirenda et punienda sufficient judges, tum quia ex nimia disquisitione maxima sequerentur incommoda ; quis, v. g., dicere vellet exoptandum esse ut cuncta peccata juramenti, blasphemiæ, fornicationis, aliaque similia pœnis *afflictivis* subjiciantur? Si ergo legislatores pœnas contra omnia hujusmodi peccata non decernant, non ideo statim increpandi sunt.

Ea præcipue igitur punienda sunt peccata quæ publicum ordinem perturbant et justitiam commutativam lädunt. Inter ea quædam vocantur simpliciter delicta, et alia dicuntur crimina. *Delicta* sunt minora peccata, quæ mitioribus pœnis solent affici, v. g., minuta furtæ, quædam infractions legum in materia civili, etc. *Crimina* vero sunt majora peccata quæ gravioribus subjiciuntur pœnis, v. g., morti, laboribus publicis in perpetuum, exilio vel deportationi, laboribus publicis ad tempus, incarcerationi, etc.

PUNCTUM QUINTUM. — De Potestate supremæ auctoritatis circa bona temporalia subditorum.

Suprema auctoritas instituta est, ut bono generali totius communitatis provideat : ergo iis omnibus quæ ad finem suum assequendum sibi necessaria sunt, instructa esse debet. Porro finem assequi non potest, nisi bona temporalia possideat ; necesse est enim ut splendorem majestatis suæ convenienter ostendat, et sic reverentiam subditorum sibi conciliet ; requiritur ut multis habeat ministros, præpositos, delegatos, etc., tum in ordine administrationis, tum in ordine judiciali, tum in ordine militari ; semper parata esse debet ad bellum sustinendum : porro ad hæc præstanta, multa necessaria sunt bona temporalia. Ergo, etc.

Ordinarie quædam bona ad supremam auctoritatem, sub regimine monarchico, specialiter pertinent, et dicuntur *bona corona*. Princeps supremam auctoritatem exercens, præter bona sibi personalia quæ habere potest, redditus annuos bonorum coronæ percipit ; sed communi-

ter hujusmodi reditus ipsi non sufficiunt. Necesse est ergo ut ea quæ sibi desunt, aliunde obtineat. Illa autem legitimate obtinere non potest nisi a subditis, qui omnes, proportione servata, ad onera publica concurrere tenentur; omnes enim bono reipublicæ juxta conditionem suam participant: ergo publicis oneribus similiter participare debent. Talis est conditio totius societatis politicæ: sic dictat ratio, et ita semper creditum est.

Alia sunt bona quæ dicuntur *biens de l'Etat*. Ad totam societatem pertinent et a *gubernio* applicantur ad varia onera sustinenda. Sed, cum sint insufficientia, qui supremam auctoritatem legitime exercent, exigere possunt a subditis tributa (a voce *tribuo*) oneribus publicis et sumptibus convenienter faciendis proportionata. A fortiori tributa imponere queunt populis in bello justo superatis, sive ad eos puniendos, sive ad expensas quæ factæ sunt compensandas, sive ad alios efficacius timore contiñendos.

Si autem proprietas alicujus privati ad bonum publicum sit necessaria vel utilis, qui supremam habet auctoritatem proprietarium ad eam cedendam cogere potest, quia pars toto cedere debet, recta ratione sic docente: hec supremæ auctoritatis potestas in bona subditorum dicitur altum vel summum dominium. At, qui proprietate sua sic spoliatur, jus habet ad proportionatam compensationem ex denariis publicis percipiendam, quia non plus conferre tenetur ad bonum publicum quam cæteri cives. Vide opus Grotii jam pluries citatum, lib. iii, c. 20, n. 7, et Puffendorf, lib. viii, c. 5, n. 7. Attamen lex pro conquisitione novorum militum apud nos existens, non ideo aestimanda est injusta quia nulla compensatio juvenibus sorte designatis conceditur. Moraliter quippe impossibile fuisset talem compensationem pro singulis casibus recte determinare: sapientius ergo statutum est quod omnes cum æquali periculo sorti se committerent.

PUNCTUM SEXTUM. — De potestate reformandi vel perficiendi constitutiones regni.

Qui supremam auctoritatem exercet, illam non in ruinam, sed in utilitatem societatis sibi commissæ accepit. Quidquid ergo in detrimentum societatis manifeste vergeret, nullius esset roboris, nec proinde subditos obligaret. Sed, ex altera parte, ordo naturalis et tranquillitas publica vetant ne populi contra supremam auctoritatem insurgant: idcirco, si constitutio fundamentalis regni imperfecta esse videatur, illius reformationem cum debita reverentia postulare queunt subditi: at solius supremæ auctoritatis est eam concedere et convenienti modo ordinare.

Ludovicus XVIII, anno 1814, constitutionem a se promissam, sub nomine Chartæ, promulgare volens, illam exhibuit tanquam ex sola regia potestate manantem, dicens: *Nous avons volontairement, et par le libre exercice de notre autorité royale, accordé et accordons, fait concession et octroi à nos sujets, tant pour nous que pour nos successeurs et à toujours, de la Charte constitutionnelle qui suit, etc.*

Antiqua Galliæ monarchia, anno 1814 restaurata, funditus anno 1830 fuit de novo eversa, et alia prodiit Charta quæ per annos decem et octo vim habuit. Anno autem 1848, post alteram perturbationem et rempubli-
cam proclamatam, condita est constitutio huic regimini accommodata. Sed, aliis eventibus insperato consummatis, novum prodiit imperiale regimen cui nunc subjecti sumus.

SECTIO SEXTA.

De officiis supremæ auctoritatis erga subditos.

Qui supremam auctoritatem exercet, est respectu societatis politicæ sicut pater respectu familie. Defensioni igitur, saluti ac prosperitatí ejus continuo invigilare, et subditos tanquam filios diligere eorumque felicitatem procurare tenetur.

Ut tanto munere sibi imposito accurate fungatur debet :

1º Diligentissime ea discere quæ sibi futura sunt necessaria, scilicet, status constitutionem, juris naturæ, gentium et civilis principia, scientiæ politicæ regulas, potestatum vicinarum astutiam aut calliditatem, mores hominum consuetos, eorum inclinationes et cupiditates, disciplinam militarem, artem dominandi, imperandi, timorem incutiendi, obedientiam obtinendi et majestatem regiam venerabilem exhibendi. Cum hæc omnia facultates uniuscujusque hominis longe superent, ab omni alia arte exercenda et scientia profitenda abstinere debet princeps ad supremam auctoritatem destinatus. Convenit tamen ut artium et scientiarum communes notitias habeat.

2º Cunctarum virtutum specimina in persona sua exhibeat ut subditos ad eas colendas tutius adducat : nam

Regis ad exemplar totus componitur orbis.

Unde princeps qui majestatem throni vitiis deturpat, innumerorum criminum quæ impeditre debuisse, fit reus.

3º Curare debent optimi principes recta religionis documenta captui multitudinis accommodata circumquæ spargi, ut in mentes subditorum infusa, sicut ros in terram, abundantes virtutis fructus producant; inde enim totius prosperitatis vigor. Attendant ut perversæ doctrinæ a publicis scholis arceantur, et in eis probi, religiosi ac morum gravitate conspicui præficiantur magistri.

Non tamen tenentur principes falsas religiones jam existentes prohibere. Nam bonum temporale societatis ipsorum gubernio præcipue committitur : at fieri potest ut quædam false religionis bono temporali societatis non noceant, aut non tamen graviter noceant quam mala ex earum cohibitione obventura, propter turbas et seditiones probabiliter nascituras. Quinimo, falsos cultus protectione legali munire licet, prohibendo ne subditi illos exercere volentes vi opprimantur, injuriis affician-

tur, aut quid aliud molestiæ patientur. In hoc quippe nihil est mali; nam principes catholici talē libertatem conscientiæ permittentes, non sibi proponunt ut error persuadeatur, nec ad illum excitant; sed publicam tranquillitatem solummodo obtainere aut conservare volunt. Talis erat sensus articuli 5 Chartæ Ludovici XVIII, ut, nomine ejus, expresse declaravit Romæ D. de Blacas, die 15 julii an. 1817, et ut ait Pius VIII, die 29 septembbris 1830, in Brevi ad archiepisc. Turonensem : *Nihil est ex quo tunc edita declaratio ad sensum juramenti explicandum tunc revocata censerit debeat. Hinc fideles qui antea, propter memoratam declarationem, formula illa licite utebantur, hodie pariter poterunt eadem formula juramentum præstare novo regi Francorum, qui scilicet ad præsens, tranquillis rebus, Galliæ regnum tenet.*

4º Caveant principes ne aliquid *injustum* importunis sollicitantibus cedant, vel ab adulatoriis decipientur. Sciant se supremum habere Judicem cui strictissimam totius administrationis sua rationem reddere tenebuntur; summopere studeant, sive per se et immediate, sive per suos præfectos et delegatos, felicitatem subditorum procurare et assecurare. In capitali hoc officio cætera ipsorum officia continentur.

SECTIO SEPTIMA.

De officiis subditorum erga supremam auctoritatem.

Suprema auctoritas nos regens potest esse legitima vel usurpata : in utroque casu non sunt eadem subditorum officia.

PUNCTUM PRIMUM. — *De officiis subditorum erga supremam auctoritatem legitimam.*

Officia subditorum erga supremam auctoritatem legitimam sunt generalia vel specialia.

Officia generalia, quæ scilicet, omnes subditos, in quacumque conditione versentur, ligant, sunt : 1º principem honorare, venerari, obedientiam et fidelitatem ei præstare. Non licet igitur de illo detrahere, temere judi-

care, male sentire, aut contra illum murmurare. 2º Constitutionibus status in quo nascimur contenti esse, illis adhærere, eas defendere, et nunquam adversus illas mussitantes insurgere. 3º Bonum publicum propriæ utilitati anteponere, sua et seipsum pro aliorum necessitate libenter impendere. 4º Cunctis legibus fidele obsequium præstare, nisi forte evidenter forent injustæ; nam in eo casu nulla esset obligatio eis obtemperandi, quia ad injustum aut iniquum nullum dari potest vinculum. Unde millies potius moriendum esset quam, jubente principe, aliquid intrinsece et evidenter malum patrare, v. g., trucidare innocentem, pactum infringere, mentiri, etc. Sic olim innumeri Christiani maluerunt in acerbissimis cruciatibus examinati quam adversus Christum blasphemare aut sanctissimam religionem ejus abnegare.

Officia specialia ea sunt quæ subditos in variis conditionibus relative ad supremam auctoritatem constitutos spectant, videlicet, eos qui functiones publicas exercent, quales sunt primarii ministri, consiliarii status (*membres du conseil d'Etat*), præfecti, subpræfecti, judices, urbium et provinciarum gubernatores, duces exercitus in gradibus respectivis, episcopi, parochi scientiarum professores, etc., etc. Hi omnes enim specialia sua habent officia, quæ singulatim explicare non possumus, nec etiam enuntiare, quia limites nobis præscriptos jam prætergressi sumus.

Abs re tamen forsitan non erit hic quasi per transennam notare eos qui, præ ignorantia, tarditate ingenii, defectu fortitudinis animi, sanitatis corporis, experientiæ, etc., ad officia alicujus functionis publicæ obeunda non sunt idonei, eam ambire aut sollicitare non debere, nec eam sibi oblatam acceptare, nec acceptatam retinere posse: tunc enim gravissimi peccati injustitiæ fierent rei, sæpe erga principem, et sæpius erga subditos sibi commissos. Hinc patet quam graviter culpandi sint juvenes qui, ad functiones maximi momenti aspirantes, non student, non reflectunt, non meditantur, tempus in otiositate, in commessionibus, in luxuria, in choreis aut in

aliis vanis occupationibus frustra consumunt, et flunt prorsus incapaces obeundi muneris quod cupiunt et quod nihilominus postea audacter suscipiant, modo illud obtinere valeant.

Si functio publica deseratur vel amittatur, officia specialia ei annexa eo ipso cessant. Contra vero officia generalia ex natura sua sunt perpetua, nec unquam cessare possunt nisi persona ad alterius ditionem transeat; quod triplici modo tantum legitime fieri potest, videlicet, 1º ex libera principis legitimi concessione; 2º exsilio a legitima auctoritate decreto, et 3º jure belli aut foedere pacis, nempe si aliter princeps portionem regni obtineat.

Eadem sunt subditorum officia erga principem supremam auctoritatem ex necessitate tenentem, ac erga eum qui per electionem regularem aut per successionem legitime fuit constitutus. Id enim evidenter postulat supremus ordo societatis.

PUNCTUM SECUNDUM. — De officiis subditorum erga usurpatorem.

Certum est usurpatorem qui supremam auctoritatem vi aut astutia consequitur, magnum esse latronem, juxta verba Scythæ apud Q. Curtium, l. vii, n. 33, et nulla acquisuisse jura in populum quem regere intendit. Attamen, cum leges faciat, populo imperet, penas decernat, etc., petitur quid in illo casu agere possunt aut debeant fideles subditi?

Obsequium legitimo principi certo præstare tenentur, quandiu illud velut sibi utile postulat. Solo enim usurpationis facto a vinculo fidelitatis erga illum solvi non potuerunt. Hinc ad ipsius vocem debent arma contra usurpatorem sumere, illum expugnare, vincere et expellere, si possint.

At, ex hypothesi quod princeps legitimus obsequium non exigat, aut obsequium sit moraliter impossibile vel prorsus inutile, peccantne subditi obediendo usurpatori?

Aliqua distinctione hic opus est. Vel enim agitur de legibus jam antea existentibus, aut ab usurpatore condi-

tis, sed ad tranquillitatem publicam vel ad prosperitatem regni conductentibus, vel de legibus aut mandatis contra legitimum principem directis.

In priori casu non solum possunt, sed tenentur subditi legibus obediens et obsequium usurpatore praestare, non quidem vi ipsius auctoritatis quae nulla est, sed vi ordinis naturalis id evidenter postulantis. In societatibus enim politicis suprema lex est salus populi: atqui salus populi manifeste postulat ut in casu supradicto leges usurpatoris custodiantur; nisi enim servarentur, omnis ordo in confusionem mox verteretur, et ipse Status per præcepis in ruinam abiret. Unde sapienter observat Grotius quod legitimus princeps saltem tacite jubet ut istæ leges serventur, quia supponi non potest illum destructionem regni sui velle.

Hinc colligitur magistratus civiles functiones publicas sub usurpatore acceptare et exercere posse. Necesse est enim, ex dictis, ut leges observentur; observari autem non possunt, nisi præponantur magistratus qui illorum observationi et publicæ tranquillitati continuo invigilant. Qui ergo tales functiones ex recta intentione suscipiunt, contra voluntatem legitimi principis rationabiliter præsumptam non agunt, sed rem ipsi gratam faciunt, et causam ejus utilius fovent, quam si, vitam privatam eligentes, locum improbis hominibus vel usurpatoris fautoribus cederent. Quinimo, fidem suam usurpatori in his functionibus obeundis sub juramento obstringere possunt. Juramentum enim de re licita et laudabili fine præstitum illicitum esse non potest: at in eo casu juramentum est de re licita et laudabili fine præstatur. Ergo, etc. Verum, rebus mutatis et legitimo principe auctoritatem suam de novo obtinente, vinculum jura menti erga usurpatorem præstiti statim cessat, quia tunc fieret de re illicita.

In posteriori vero casu, id est, si usurpatore aliiquid contra legitimum principem directe jubeat, v. g., si præcipiat subditis ut vi armata illum repellant, aut adversus exercitum ejus debellent, tunc illi parere non licet, sal-

tem quandiu causa legitima non est desperata; nam hujusmodi actus vera et activa esset participatio injustitiae. Attamen qui ab usurpatore sub poena mortis cogeneretur ad militiam non peccaret arma sumendo, vestem militarem induendo, inter agmina stando, donec tuto fugere posset; sed defensores legitimæ auctoritatis ferire non posset, nec periculo eos vulnerandi vel occidendi se exponere.

Milites qui sub usurpatore adversus hostes patriæ privatos aut publicos, internos vel externos, pugnant, culpari non debent, modo ex pura intentione agunt. Tunc enim non causam usurpatoris defendunt, sed causam patriæ: porro semper licet causam patriæ defendere, quia ordo id præscribit, et in eo causa legitimæ principis indirecte defenditur.

Verum, ut patriæ hostes haberi non debent extranei exercitus qui, partes legitimæ principis defendantes, contra subditos ejus rebelles dimicant; potius velut amici et protectores aestimandi sunt. Sunt quidem onerosi, sed onera inde provenientia solis rebellibus tribui debent.

Partes vero usurpatoris directe tuendas suspicere non licet, donec pro legitimo hærede nulla spes moraliter affulgeat.

Vide, circa usurpatorem, Grotium, lib. I, ch. 4, n. 15, Puffendorf, l. VII, c. 8, n. 10, et circa totam questionem de auctoritate publica, Goguet, *de l'Origine des lois*, 3 vol. in-4°, vel 6 vol. in-12; Pey, *de l'Autorité des deux puissances*, 3 vol. in-8°, t. I.